

A tudomány poétája

Első filmjét — Az anyag szerkezetét —, amely az 1951. évi Karlovy Vary-i filmfesztiválon „a legjobb népszerű tudományos film” díját nyerte el, nyolc évvel megelőtt for-

gatta. Azóta tizenöt, zömmel tudományos kisfilmet készített és érdeklődése a fizikától, az Aggteleki Cseppkőbarlang festői tüneményeitől, a rovarok életéig és Pécs múltjáig a legkülönbözőbb kérdéseket öleli fel. Mégis — talán nem szakmai elfogultság —, ha úgy érzem, hogy Kollányi rendezői ouvréjében a legnagyobb helyet az élők világa, s közte nem utolsósorban sajátos szakterületem, a rovarok élete foglalja el. Ez, s a közös munka alapján — hiszen három filmjében dolgoztam vele mint tudományos szakértő — mérem fel Kollányi jelentőségét a tudományos kisfilmek területén és vázolom saját alkotói stílusát.

Ismeretterjesztő filmeket Kollányi előtt is készítettek. Amiben azonban különbözik elődjeitől és felülmúlja azokat, az a tudományos és művészi igény magasszintű párosítása: a hatás kedvéért sohasem áldozza fel az igazságot. Eppen ellenkezőleg. Kollányi a tudományos igazságból kiindulva keresi az ismeretek terjesztésének legművészebb, leghatásosabb formáit. Igen megbecsülendő az a pontosságra való törekvés, amellyel igénybe veszi a szaktudós közreműködését, hogy a legparányibb árnyalatokban is a tudomány legmodernebb álláspontját közvetítse. Így adódik, hogy az ő filmjein a szakember sem talál kivetnivalót, ugyanakkor, amikor a nézők — hála Kollányi szobrászaton és festészeten nevelkedett formaérzékének és ízlésének — gyönyörködve tanulnak belőle.

Érdekes megfigyelni azt a sajátos — filmről filmre kimutatható — fejlődést, amely Kollányi munkásságát jellemzi. A „Beszélnek a színek”

— amely rovarok és a környezet viszonyát viszi filmre —, az „Aquárium”, amely a halak életének és szaporodásának rendkívül színes és élvezetes megőrkítése, még az ismeretközlés a természet érdekességeinek és szépségeinek feltárása jegyében áll. A „Viaszváros” egy lépéssel tovább megy és a filmriportázs eszközeivel, módszereivel közeledik a méhek életéhez: a viaszváros egy napját mutatja be. A „Tiszavirág” pedig már „életrajz-film” a javából, amely egy rovar sorsát egészen mutatja be, születésétől a haláláig. Végül a „Bölcső” teszi fel a koronát Kollányi egyenesvonalú, művészi fejlődésére. Ebben a filmben olyan feladatot old meg sikerrel, amelyre előtte nem is vállalkoztak. A rovarok ivadék gondozásának sokoldalú ábrázolásával először sikerült a film eszközeivel is dokumentálni a fajok fejlődésének tudományos gondolatát.

Kollányi filmjei, a jól megválasztott munkatársak révén, tudományos és művészi bravúrok. Hiszen például a rovarok élete még olyan természetű rendezést sem tűr el, mint amilyenek egyéb természetfilmben alkalmazhatók. A felvevőgép lencséjével felderíteni világukat — egyszerre követeli a rovarvilág és a filmezés technikájának tökéletes ismeretét.

Egynémely filmjében — mint például a „Vadak az árban” és mindekelőtt a nagy sikert aratott „Kati és a vadmacská”-ban — igen helyesen helyet kapott az ember is. De Kollányi az ember kedvéért sem követ el soha erőszakot a természet rendjén, a szigorú tudományos igazságon.

Kollányi Ágoston filmjei — amelyek eddig is annyi dicsőséget szereztek a magyar filmgyártásnak — új utat tártak fel a természettudományos filmekben. A Kossuth-díj alkalmából kívánjuk Kollányi Ágostonnak, hogy tovább is hasonló eredménnyel folytassa munkáját, amelyet eddigi filmjeivel oly sikerrel kezdett meg.

DR. MÓCZÁR LÁSZLÓ